

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 16.3.2005
KOM(2005) 94 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Žalioji knyga „Demografiniai pokyčiai skatina naują kartų vienybę“

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Žalioji knyga „Demografiniai pokyčiai skatina naują kartų vienybę“

Dabar Europoje vyksta demografiniai pokyčiai, neturintys precedento savo mastu ir keliamu pavojumi. 2003 m. natūralus gyventojų prieaugis Europoje tesiekė 0,04 % per metus; naujose valstybėse narėse, išskyrus Kiprą ir Maltą, gyventojų netgi sumažėjo. Daugelyje šalių imigracija tapo svarbiausia priemone gyventojų skaičiaus augimui užtikrinti. Visur gimstamumo rodiklis yra mažesnis už natūralios gyventojų kaitos ribą (maždaug 2,1 vaiko vienai moteriai); daugelyje valstybių narių šis rodiklis sudaro netgi mažiau kaip 1,5 vaiko vienai moteriai.

Tačiau europiečiai neturi tiek vaikų, kiek norėtų. Tai reiškia, kad įvairiausi apribojimai varžo porų sprendimą, įskaitant ir vis didesnę problemą tampantį būsto klausimą.

Tačiau tai kartu yra ženklas, jog aplinka neskatina įvairios sudėties šeimų, kurios sudaro Europos visuomenės pagrindą, auginti daugiau vaikų. Jei Europa nori žemėjančią demografinę kreivę pakelti aukšty, valstybės turėtų labiau skatinti šeimas politinėmis priemonėmis, suteikiančiomis galimybę moterims ir vyrams derinti šeimą bei profesinę veiklą. Be to, šeima ir toliau vaidins svarbų vaidmenį jungiant kartas. Todėl Sąjunga turėtų geriau susipažinti su šeimų padėtimi įvairiose valstybėse narėse, ypač pasidomėti, koks yra jų užimtumas, kokios nepilnų šeimų pajamos, kokios galimybės apsirūpinti būstu, kokios socialinės išmokos yra mokamos, kaip rūpinamasi pagyvenusiais žmonėmis.

Skaičiai yra tokie: iki 2025 m. imigrantų dėka Sąjungos gyventojų skaičius turėtų truputį padidėti, paskui sumažėti¹; 2005 m. turėtų būti 458 milijonai gyventojų, 2025 m. – 469,5 milijono (+ 2 %), o 2030 m. – 468,7 milijono gyventojų. Tačiau penkiolikos valstybių Europos Sąjungoje 55 iš 211 regionų gyventojų skaičius jau sumažėjo antroje devintojo dešimtmečio pusėje; panaši padėtis ir daugelyje naujų valstybių narių regionų (35 iš 55) dėl natūralaus gimstamumo mažėjimo ir didelės grynios emigracijos².

Kreivė krinta dar greičiau ir žemiau, kai skaičiuojame tiksliai darbingo amžiaus gyventojus (15-64 metų): nuo 2005 m. iki 2030 m. jų skaičius turėtų sumažėti 20,8 milijonais.

Wim Kok vadovaujamos aukšto lygio grupės ataskaitoje pabrėžiama demografinio klausimo svarba įgyvendinant Lisabonos strategiją: dėl gyventojų senėjimo BVP „galimas metinis augimas“ Europoje nuo esamų 2-2,25 % gali nukristi iki 1,25 % 2040 m. Tai taip pat atsilieptų verslumui ir mūsų visuomenės iniciatyvumui. Norint išspręsti šį klausimą, būtina skubiai ir ryžtingai įgyvendinti Lisabonos strategiją, ypač politiką, skatinančią užimtumą, inovacijas ir darbo našumo didinimą bei socialinės apsaugos sistemų modernizavimą.

Norint išspręsti šį klausimą, būtina skubiai ir ryžtingai įgyvendinti Lisabonos darbotvarę, daugiausia dėmesio skiriant toms politikos kryptims, kuriomis siekiama didesnio užimtumo, ypač tam tikrų gyventojų grupių – moterų, jaunimo ir pagyvenusio amžiaus žmonių – užimtumo.

Taip pat būtina toliau modernizuoti socialinės apsaugos, ypač pensijų sistemas, kad būtų užtikrintas jų finansinis bei socialinis gyvybingumas, leisiantis valdyti gyventojų senėjimo pasekmes.

¹ Eurostato parengtas gyventojų skaičiaus prognozės bazinis scenarijus, preliminarūs 2004 m. gruodžio mėn. rezultatai.

² NUTS 2 priskiriami regionai. Šaltinis: „Trečioji ataskaita apie sanglaudą“, 2004 m. vasaris.

Europos Sąjunga jau kelerius metus plėtoja politines priemones³, padedančias geriau numatyti šiuos pokyčius, ir neseniai pateikė naujų iniciatyvų pavyzdžiui, „Žaliąją knygą apie ES požiūrį dėl ekonominės migracijos valdymo“⁴, kurios padeda šioms diskusijoms stumėtis į priekį.

Šiuos demografinius pokyčius įtakojo trys pagrindinės tendencijos:

- **Nuolatinis gyvenimo trukmės ilgėjimas.** Tai didelės pažangos europiečių sveikatos ir gyvenimo kokybės srityse rezultatas: sveikai gyvenančių žmonių gyvenimo trukmė vis ilgėja. Ši tendencija turėtų tęstis, kartu turėtų mažėti vyrų ir moterų gyvenimo trukmės skirtumas. Mūsų dienomis gali gyventi vienos šeimos keturių kartų atstovai, tačiau žmonės dabar daugiau keliauja ir ne visuomet gyvena kartu, kaip anksčiau.
- **Vyresnių kaip 60 metų dirbančiųjų skaičiaus didėjimas** bus juntamas maždaug iki 2030 m., kai „kūdikių bumo“ metu gimę vaikai taps pagyvenusiais žmonėmis.
- **Gimstamumo rodiklis lieka žemas.** „Kūdikių bumo“ kartos atstovai susilaukė mažiau vaikų, nei ankstesnės kartos. Žemą gimstamumo rodiklį lėmė daugelis veiksnių: sunku rasti darbą, trūksta būstų ir didelės jų kainos, pirmi vaikai gimė jiems sulaukus vyresnio amžiaus, skirtingi išsilavinimo, profesinės veiklos ir šeimyninio gyvenimo planai. Gimstamumo rodiklis beveik visur žemesnis už natūralios gyventojų kaitos ribą. Kai kuriose Pietų ir Rytų Europos šalyse jis net nesiekia 1,3 vaiko vienai moteriai.

Šių dienų visuomenėje įvyko reikšmingų struktūrinių pokyčių: kinta šeimos struktūra, yra daugiau „senstančių darbuotojų“ (55-64 metų), pagyvenusių žmonių (65-79 metų), senų žmonių (daugiau kaip 80 metų), mažiau vaikų, jaunuolių ir darbingo amžiaus suaugusiųjų. Pereiti iš vieno amžiaus tarpsnio į kitą tapo sudėtingiau, tai ypač būdinga jauniems žmonėms, vėliau įveikiantiems kai kuriuos gyvenimo etapus (studijos, įsidarbinimas, pirmojo vaiko gimimas).

Todėl viešojoje politikoje privalu atsižvelgti į demografinius pokyčius Europos ir nacionaliniu lygiu. Šis tikslas keliamas 2004 m. Europos Parlamento priimtoje parengiamojoje priemonėje⁵: ja siekiama labiau atsižvelgti į demografinių pokyčių reikšmę įgyvendinant visą susijusią politiką.

Būtinybė atsižvelgti į demografinius pokyčius tampa politikos prioritetu vis didėjant valstybių narių skaičiui. Norėdama kompensuoti kaip numatoma mažėsiantį darbingo amžiaus gyventojų skaičių, Sąjunga skatina didesnę užimtumą, ypač moterų ir vyresnio amžiaus žmonių, skatina investicijas į „žmogiškąjį kapitalą“ ir darbo našumo didinimą, vykdydama ekonomines reformas, mokslinius tyrimus bei diegdama naujoves. Tačiau būtina imtis papildomų veiksmų skatinant jaunų žmonių profesinę integraciją ir padedant jiems „netiesiniame“ profesiniame kelyje dėl darbo ir studijų kaitos, nedarbo periodų, persikvalifikavimo arba tobulinimosi.

Pagal naują socialinę Sąjungos darbotvarkę, būtina išsamiau nagrinėti šią problemą, bet nepažeisti atitinkamų įvairių valdymo lygių įgaliojimų, nes **daugelis su demografiniais pokyčiais susijusių klausimų yra išskirtinė valstybių narių, jų regionų valdžios institucijų ar socialinių partnerių kompetencija. Tačiau tai yra ir bendro intereso problemos, kurias visos valstybės narės turi kuo skubiau spręsti.**

Demografinio priklausomumo rodiklis⁶ pakils nuo 49 % 2005 m. iki 66 % 2030 m. Reikės ne tik įvykdyti Lisabonos strategijoje iškeltą užduotį – pasiekti 70 % užimtumo lygį, taip kompensuojant

³ Žr. 1 priedą.

⁴ Link Europos visų amžių žmonėms - KOM(1999) 221, 1999 5 25; Europos atsakas į pasaulio senėjimą - KOM(2002) 143, 2002 2 18.

⁵ Biudžeto eilutė 20 04 01 - OL 53, 2004 2 23, tomas 47, p. II/1281.

⁶ Santykis tarp 0 – 14 metų žmonių ir vyresnių kaip 65 metų gyventojų bei gyventojų nuo 15 iki 64 metų.

laukiamą darbingo amžiaus gyventojų mažėjimą, bet ir ją viršyti: užimtumo rodiklis turės būti aukštesnis, o išėjimo į pensiją amžius turės ilgti. Taip pat reikės įvertinti ir apsvarstyti, koku būdu kompensuoti pačius neigiamiausius šių pokyčių padarinius.

Ar manote, kad demografinius pokyčius ir jų sukeltų padarinių valdymą reikia svarstyti Europos lygiu?

Jei taip, kokie būtų tikslai ir kokios susijusios politikos sritys?

1. DEMOGRAFINĖS SITUACIJOS EUROPOJE SUKELTOS PROBLEMOS

Trys minėtos gyventojų senėjimo priežastys egzistuoja visose Europos šalyse, bet padėtis jose labai įvairi; trumpai šią įvairovę galima apibūdinti taip⁷:

- **Sąjunga nebeturi „demografinio variklio“.** Valstybėse narėse, kuriose gyventojų iki 2050 m. neturėtų mažėti, jų jau yra labai mažai. Iš penkių daugiausia gyventojų turinčių valstybių narių nuo 2005 m. iki 2050 m. gyventojų turėtų padaugėti tiksliai Didžiojoje Britanijoje ir Prancūzijoje (+ 8 % ir + 9,6 %) ⁸. Kai kur gyventojų gali sumažėti iki 2015 m., o apie 2050 m. kai kuriais atvejais jų gali sumažėti 10 % ar 15 %.
- Daugelyje šalių gimstamumo deficitas neseniai sumažėjo imigracijos dėka.
- Demografinius kontrastus dar labiau išryškina padėtis šalyse kandidatėse. Bulgarijoje ir Rumunijoje prognozuojami neigiami pokyčiai (-21 % ir -11 % iki 2030 m.), kaip ir JTO prognozėse dėl situacijos Kroatijoje (-19 %). Užtat Turkijoje nuo 2005 iki 2030 m. gyventojų turėtų padaugėti daugiau kaip 19 milijonų (+25 %).

<i>Eurostato parengtas bazinis scenarijus, ES25 (skliausteliuose tūkstančiais)</i>	<i>2005-2050</i>	<i>2005-2010</i>	<i>2010-2030</i>	<i>2030-2050</i>
Bendras gyventojų skaičius	-2,1% (-9642)	+1,2% (+5444)	+1,1% (+4980)	-4,3% (-20066)
Vaikai (0-14 metų)	-19,4% (-14415)	-3,2% (-2391)	-8,9% (-6411)	-8,6% (-5612)
Jaunuoliai (15-24 metų)	-25,0% (-14441)	-4,3% (-2488)	-12,3% (-6815)	-10,6% (-5139)
Jauni suaugusieji (25-39 metų)	-25,8% (-25683)	-4,1% (-4037)	-16,0% (-15271)	-8,0% (-6375)
Suaugusieji (40-54 metų)	-19,5% (-19125)	+4,2% (+4170)	-10,0% (-10267)	-14,1% (-13027)
Vyresnio amžiaus dirbantieji (55-64 metų)	+8,7% (+4538)	+9,6% (+5024)	+15,5% (+8832)	-14,1% (-9318)
Pagyvenę žmonės (65-79 metų)	+44,1% (+25458)	+3,4% (+1938)	+37,4% (+22301)	+1,5% (+1219)
Seni žmonės (daugiau kaip 80 metų)	+180,5% (+34026)	+17,1% (+3229)	+57,1% (+12610)	+52,4% (18187)

Šios tendencijos būdingos ne tik Europai: šiame amžiuje su senėjimo problema susidurs viso pasaulio regionai. Jungtinėse Valstijose, kurios yra pagrindinis mūsų partneris, nuo 2000 m. iki 2025 m. gyventojų padaugės 25,6 % ⁹. Kinijoje gyventojai sens sparčiai ir nuo 2025 metų jų mažės. Tačiau Europos „kaimynėse“ Afrikos ir Vidurio Rytų šalyse – priešingai, gyventojų senėjimas prasidės daug vėliau: ten gyventojai daug jaunesni, jų amžiaus vidurkis – 20 ar mažiau metų, o Europoje – daugiau negu 35 metai.

⁷ Žr. 2 priedą.

⁸ Nuo 2005 m. iki 2030 m. Ispanijos gyventojų turėtų padaugėti 5,7 %, o nuo 2005 m. iki 2050 m. – sumažėti 0,8 %.

⁹ JTO parengtos prognozės, 2002 m.

1.1. Mažo gimstamumo keliamos problemos

Šiuo atžvilgiu mažas gimstamumas kelia problemų valdžios institucijoms. Istorijoje dar nebuvo atvejo, kad „neužauginus naujos darbo jėgos augtų ekonomika“. Du pagrindiniai būdai šiai problemai spręsti yra darbo našumo didinimas, ypač suteikiant galimybę mokytis visą gyvenimą, ir užimtumo didinimas, ypač sukuriant tikrą Europos darbo rinką ir didinant profesinį mobilumą. Yra ir dar du kiti būdai: gimstamumas ir imigracija.

Europiečių gimstamumo rodiklis nebeužtikrina natūralios gyventojų kaitos. Iš tyrimų matyti, kiek vaikų europiečiai pageidauja turėti (2,3), ir kiek jų turi iš tikrųjų (1,5)¹⁰. Vadinasi, jei būtų imamas tinkamų priemonių, leidžiančių poroms turėti tiek vaikų, kiek jos norėtų, gimstamumo rodiklis galėtų augti, nors pageidaujamas šeimos dydis valstybėse narėse smarkiai skiriasi.

Asmeninį žmonių pasirinkimą varžo kai kurios aplinkybės: jie vėlai įsilieja į darbo rinką arba gauna laikiną darbą, brangiai kainuoja būstas, trūksta skatinamųjų priemonių (pašalpų šeimoms, atostogų vaiko priežiūrai, vaikų priežiūros paslaugų, vienodo darbo užmokesčio vyrams ir moterims). Šios priemonės turėtų teigiamos įtakos gimstamumo didėjimui, o kartu didintų užimtumą, ypač moterų, kaip matyti iš kai kurių šalių pavyzdžių. Tačiau per Eurobarometro atliktą tyrimą, 2004 m. 84 % vyrų teigė neimę vaiko priežiūros atostogų arba neketinę to daryti, nors ir žinojo turį tokią teisę.

Per daugelį metų Sąjunga daug nuveikė, siekdama vyrų ir moterų lygybės. Be to, ji kūrė nacionalinių socialinės apsaugos politikų koordinavimo sistemą.

Kaip geresnis profesinės veiklos ir asmeninio gyvenimo suderinimas gali padėti spręsti dėl gyventojų senėjimo kylančias problemas?

Kaip skatinti proporcingesnį namų ūkio ir šeimyninių pareigų pasiskirstymą tarp vyrų ir moterų?

Ar skiriant pašalpas arba lengvatas (pvz., atostogas) reikia atsižvelgti į tai, kad jos būtų lygiai paskirstytos abiejų lyčių atstovams? Kokios turėtų būti tinkamos abiejų tėvų, paėmusių vaiko priežiūros atostogas, pajamos?

Kaip valstybinis ir privatus sektorius turėtų labiau skatinti vaikų (lopšelių, darželių ir t. t.) ir senų žmonių priežiūros įstaigų paslaugas? Kaip sudaryti galimybę tėvams, ypač jauniems, patekti į darbo rinką, siekti karjeros ir turėti tiek vaikų, kiek pageidauja?

Ar sumažinus PVM, taikomą vaikų ir pagyvenusių žmonių priežiūros paslaugoms, šių paslaugų pasiūla išaugtų?

Kaip sudaryti galimybę tėvams, ypač jauniems, patekti į darbo rinką, siekti karjeros ir turėti tiek vaikų, kiek pageidauja?

1.2. Galimas imigracijos indėlis

Imigrantų iš ne Europos Sąjungos šalių dėka iki 2025 m. galima būtų kompensuoti mažėjantį gyventojų skaičių, bet vien imigracija negali išspręsti visų gyventojų senėjimo keliamų problemų ar atstoti ekonominių reformų. Kaip primenama neseniai išleistoje Komisijos žaliojoje knygoje¹¹, gali prireikti vis didesnių migrantų srautų darbo jėgos poreikiui patenkinti ir Europos klestėjimui užtikrinti. Atsižvelgiant į Europos demografinę padėtį ir jos geografinę aplinką, didelė dalis šių ekonominės gerovės ieškančių migrantų pasiliks Europoje gyventi. Todėl būtina užtikrinti veiksmingą ir skaidrą

¹⁰ Aukšto lygio grupės ataskaita apie socialinės politikos ateitį išsiplėtusioje Europos Sąjungoje, 2004 m. gegužė.

¹¹ KOM(2004) 811, 2005 1 11.

išeivių iš trečiųjų šalių priėmimą ir vykdyti aktyvią integracijos bei lygių galimybių politiką, kuri įvestų imigrantų ir juos priimančios visuomenės narių teisių ir pareigų lygybę¹². Sprendimas labiau pasitelkti imigraciją sprendžiant demografinio senėjimo problemas turi būti nacionaliniu ir europiniu lygiu drauge su imigrantų kilmės šalimis svarstomas klausimas.

2003 m. birželį Salonikuose vykusiame Europos Vadovų Tarybos susitikime buvo pabrėžta, kad „ES [imigrantų] integracijos politika turėtų padėti spręsti naujas demografines ir ekonomines problemas, su kuriomis dabar susiduria ES“. Sausio mėn. priimta žaliaja knyga kaip tik pradėtos diskusijos šiuo klausimu.

Kiek imigracija gali sušvelninti kai kuriuos gyventojų senėjimo sukeltus neigiamus padarinius?

Kokios politikos reikia, norint šiuos imigrantus, ypač jaunimą, integruoti į visuomenę?

Kaip gali padėti Bendrijos priemonės, ypač teisės aktai, skirti kovoti su diskriminacija, struktūriniai fondai ir užimtumo strategija?

2. NAUJA KARTŲ VIENYBĖ

Demografiniai pokyčiai kuria naują visuomenę, o nuo 2010 m. jie vyks dar greičiau: mažės jaunų ir suaugusių, daugės „senstančių dirbančiųjų“, pensininkų ir senų žmonių. Mūsų visuomenė turės surasti naujų būdų, kaip panaudoti jaunos kartos ir vyresnių piliečių turimą potencialą. Visi privalės dalyvauti valdant šiuos pokyčius: turės būti sukurta nauja kartų vienybė, pagrįsta abipuse parama ir žinių bei patirties perdavimu. Komisijos komunikate dėl Lisabonos strategijos vidurio laikotarpio peržiūros pasiūlyta „Europos iniciatyva jaunimui“ turi padėti spręsti šį klausimą.

2.1. Geresnė jaunimo integracija

Vaikai ir jaunimas turės pakeisti gausėses vyresnes kartas. Žinoma, jaunimo išsimokslinimo lygis kur kas aukštesnis nei vyresnės kartos atstovų: penkiolikos valstybių Europos Sąjungoje 2003 m. apie 28 % 25-34 metų žmonių turėjo aukštojo mokslo diplomą, o 55-64 metų – tik 16 %. Tai leidžia numatyti didesnę darbo našumą lygį ir geresnę gebėjimą prisitaikyti, lyginant su ankstesnėmis kartomis. Tačiau Sąjunga turi suvokti, kad jos jaunimas tampa vienu retų nepakankamai išnaudojamų išteklių. Jaunimas susiduria su integracijos problemomis:

- 2004 metais bedarbiai sudarė 17,9 % jaunesnių kaip 25 metų žmonių ir 7,7 % vyresnių kaip 25 metų gyventojų.
- Jaunimui ypač gresia „skurdo rizika“¹³: skurdžiai gyvena 19 % 16-24 metų amžiaus žmonių ir 12 % 25-64 metų amžiaus gyventojų¹⁴. Šie skaičiai didesni net už skurdžiai gyvenančių vyresnių kaip 65 metų amžiaus žmonių rodiklį (17 %).
- Jaunimas kartais diskriminuojamas dėl amžiaus ir darbo patirties trūkumo; šią diskriminaciją kartais paaštrina tokie veiksniai kaip lytis, socialinė kilmė ar rasė, sudarantys kliūčių jaunimo profesinei ar visuomeninei integracijai.
- Mokykloje įgytų žinių ne visuomet pakanka gyvenant žinių visuomenėje, o brandos egzaminų neišlaikiusių moksleivių skaičius tebekelia susirūpinimą. 2002 m. maždaug 16,5 % 18-24 metų

¹² Komisijos komunikatas dėl imigracijos, integracijos ir užimtumo - KOM(2003) 336.

¹³ T.y., mažiau kaip 60 % vidutinių pajamų (turimos omeny grynosios pajamos).

¹⁴ Bendroji ataskaita apie socialinę aprėptį: http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/soc-incl/joint_rep_fr.htm.

mokyklą palikusių jaunuolių neigijo jokios kvalifikacijos. Šio reiškinio priežastys įvairios. Problemą spręsti turėtų padėti pagalbos šeimoms ir mokyklinio amžiaus vaikams priemonės bei švietimo sistemos modernizavimas.

- Be to, vaikams taip pat gresia skurdas: skurdžiai gyvena 19 % jaunesnių kaip 15 metų vaikų. Nepilnų šeimų vaikams šis pavojus dar didesnis. Dėl šios priežasties jie per anksti palieka mokyklą, o tai per vidutinės trukmės laikotarpį gali dar labiau padidinti riziką jaunimui atsidurti skurde.

Taigi švietimo sistema turės išspręsti svarbią užduotį: toliau kelti pradinio profesinio mokymo lygį ir sudaryti lankstesnių mokymosi sąlygų. Pavyzdžiui, jaunimas galėtų daugiau derinti mokymąsi mokykloje, darbą ir dualųjį mokymą, kad patenkintų ekonomikos poreikius. Jam taip pat turi būti suteikta daugiau galimybių mokytis neakivaizdžiai.

Gyventojų senėjimas nereiškia, jog nedarbo ir integracijos problemos išsispres savaime. Socialiniai partneriai, švietimo sistema, valdžios institucijos, vietos veikėjai turės pamąstyti, kaip palengvinti įsiliejimą į darbo rinką, taip pat apie diskriminaciją, su kuria gali susidurti jaunimas.

Europos Sąjunga užsibrėžė tikslų imtis priemonių ilgalaikio jaunimo nedarbo prevencijos, geresnio mokinių pasirengimo brandos egzaminams ir pradinio profesinio mokymo lygio gerinimo srityse. Struktūriniai fondai padeda juos įgyvendinti vietoje.

Kokiu būdu Bendrijos politiniai veiksmai gali padėti geriau kovoti su vaikų ir nepilnų šeimų skurdu bei sumažinti skurdo ir atskirties pavojų jaunimui?

Kaip pagerinti pradinio profesinio mokymo ir suaugusiųjų mokymo sistemų kokybę? Kaip gali padėti neformalus mokymas ir savanoriška veikla? Kaip gali padėti struktūriniai fondai ir priemonės, skirtos padėti patekti į žinių visuomenę?

Kaip palengvinti perėjimą iš mokyklos į darbinę veiklą ir kaip pagerinti jaunimo užimtumo kokybę? Kokį vaidmenį turėtų vaidinti socialinis dialogas? Kaip gali padėti socialinis dialogas su pilietine visuomene, ypač su jaunimo organizacijomis?

Kaip galėtų vienytis jaunimas ir pagyvenę žmonės?

2.2. Globalus požiūris į darbinės veiklos laikotarpį

Nuo 2005 m. jaunų suaugusiųjų (25-39 metų) skaičius turėtų mažėti; po 2010 m. jų mažės dar sparčiau (-16 % nuo 2010 m. iki 2030 m.). 40-54 metų amžiaus gyventojų pradės mažėti 2010 m. Tuo pat metu vyresnių kaip 55 metų gyventojų skaičius nuo 2005 m. iki 2010 m. padidės 9,6 %, nuo 2010 m. iki 2030 m. – 15,5 %, o vėliau vėl ims sparčiai mažėti. Įmonės turės daugiau remtis šių vadinamųjų „senstančių“ darbuotojų patirtimi bei kvalifikacija ir kartu aktyviai ruošti jaunesnius kaip 55 metų asmenis pakeisti tos kartos darbuotojus. Tačiau nepaisant tam tikros pažangos, vyresnių kaip 55 metų asmenų užimtumo rodiklis, kuris 2003 m. buvo 40,2 % arba 20,5 milijono dirbančių asmenų, smarkiai atsilieka nuo Europos užsibrėžto 50 % rodiklio.

Jauni darbingo amžiaus žmonės norėtų daugiau laiko skirti vaikams ir daugiau dirbti vėlesniu gyvenimo laikotarpiu. Taigi dėl demografinių pokyčių gali atsirasti nauja darbo organizavimo tvarka, labiau priderinama ir lankstesnė. Technologijų raida leidžia lengviau suderinti šeimyninį ir profesinį gyvenimą.

Užimtumo ir darbo aplinkos kokybė taip pat labai padės išsaugoti darbuotojus, sumažinant nelaimingų atsitikimų riziką ir gerinant darbuotojų sveikatos būklę, ypač pačių vyriausiųjų. Numatyti pertvarkymai padės geriau valdyti darbinės veiklos laikotarpį. Taip pat reikės sugalvoti paskatų mąstymui pakeisti ir kovoti su diskriminacija.

Norėdama palengvinti perėjimą į žinių visuomenę, Europos Sąjunga politinėmis priemonėmis skatina modernizuoti darbo organizavimą, kurti mokymosi visą gyvenimą strategiją, gerinti darbo aplinkos kokybę ir palaikyti „aktyvų senėjimą“, ypač didinant pasitraukimo iš darbo rinkos amžių. Demografiniai pokyčiai dar labiau padidina šių politinių priemonių svarbą ir kartu iškelia naujus klausimus:

Kaip modernizuojant darbo organizavimą atsižvelgti į visų amžiaus grupių asmenų specifinius poreikius? Kaip palengvinti jaunų porų profesinę integraciją ir joms suteikti lankstumo bei saugumo, kad galėtų auginti vaikus, mokytis ir pritaikyti žinias darbo rinkos poreikiams? Kaip sudaryti galimybę vyresnio amžiaus žmonėms dirbti daugiau?

Kaip organizuoti darbą atsižvelgiant į naują pasiskirstymą tarp kartų, kai įmonėse dirba mažiau jaunimo ir daugiau „pagyvenusių darbuotojų“?

Kaip įvairūs Sąjungos veikėjai gali padėti spręsti šiuos klausimus, ypač socialinis dialogas ir pilietinė visuomenė?

2.3. Naujas pagyvenusių žmonių vaidmuo

Pagyvenusių žmonių (65-79 metų) smarkiai daugės nuo 2010 m. iki maždaug 2030 m. (+ 37,4 %). Jie ir daugiau dirbs, nes bus geresnės sveikatos (jei išliks dabartinės tendencijos). Jie bus ir labiau pasiturintys: bus sukaupę visą pensiją ir turės daugiau santaupų, negu ankstesnių kartų atstovai ir jų vaikai.

Kai kuriose šalyse vis daugiau pagyvenusių žmonių nusprendžia keltis gyventi į kitą regioną arba į kitą šalį – keliauja ir kraustosi ne tik jaunimas ar darbingo amžiaus žmonės. Pagyvenę žmonės tampa naujų prekių ir paslaugų vartotojais. Jie taip pat nori aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime: jau dabar dauguma visuomeninių organizacijų narių yra vyresnio amžiaus žmonės. Jie gali panorėti tęsti profesinę veiklą arba dirbti ne visą darbo dieną: tokia tendencija gana ryški JAV. Dirbančių 65-74 metų amžiaus žmonių Sąjungoje yra 5,6 % (2003 m. duomenys), o JAV – 18,5 %. Kai kurie jų taip pat norės padėti vaikams ir vaikaičiams bei palaipsniui perduoti savo turtą jaunesnėms kartoms.

Europos pensijų reformų koordinavimo sistema skatina lankstų perėjimą iš profesinės veiklos į pensiją.

Ar ir toliau pensinis amžius turi būti nustatomas įstatymo, o gal verta sudaryti lanksčių ir laipsniškų išėjimo į pensiją galimybių?

Kaip sudaryti galimybę pagyvenusiems žmonėms dalyvauti ekonominiame ir visuomeniniame gyvenime, ypač jiems mokant atlyginimą ir pensiją, siūlant naujas darbo formas (darbas ne visą dieną, pavadavimas) ar kitas finansines paskatas?

Kaip sukurti tokias veiklos rūšis, kad pagyvenę žmonės dalyvautų ir visuomenėje, ir socialinės ekonomikos veikloje?

Kaip padėti iš vienos valstybės narės į kitą persikeliantiems pensininkams, ypač sprendžiant socialinės apsaugos ir sveikatos paslaugų klausimus?

Kokios turėtų būti investicijos sveikatos ir jos profilaktikos srityse, kad europiečiai ir toliau turėtų galimybę ilgai gyventų sveiki?

2.4. Solidarumas su senais žmonėmis

Dėl nuolatinio gyvenimo trukmės ilgėjimo senų žmonių (daugiau kaip 80 metų) skaičius vis auga: nuo 2005 m. iki 2010 m. jų padaugės 17,1 %, nuo 2010 m. iki 2030 m. – 57,1 %. Šiuo metu jų yra apie

18,8 milijono, o tuomet bus maždaug 34,7 milijono. Vieniųjų žmonių daugės, ypač moterų, nes jos dažniau tampa našlėmis dėl nevienodos abiejų lyčių gyvenimo trukmės. Moterų senatvės pensijos yra kur kas mažesnės negu vyrų. Moterų darbinės veiklos laikotarpis yra trumpesnis, o atlyginimai mažesni.

Šeimos negalės vienos rūpintis šiais asmenimis, nepriklausomai nuo to, ar jiems reikalinga priežiūra, ar ne. Žinoma, jaunesnių už juos kartos atstovų geresnė sveikatos būklė leidžia tikėtis, jog ateityje seni žmonės galės vis ilgiau pasirūpinti savimi ir norės gyventi savo namuose. „Didžioji“ priežiūra vis dažniau bus skiriama gyvenimo pabaigai. Tačiau taip pat bus daugiau negu dabar negalinčių savimi pasirūpinti asmenų, kuriems reikės nuolatinės priežiūros.

Abiem atvejais reikės tinkamos priežiūros, kurią šiuo metu daugelyje šalių teikia šeimos, daugiausia moterys. Tačiau vis daugiau moterų dirba. Be to, vis daugiau suaugusių vaikų gyvena atskirai nuo tėvų.

Taigi šeimoms ateityje reikės daugiau paramos nei dabar. Tai bus vietos bendruomenių socialinių tarnybų ir solidarumo principu veikiančių bei slaugos ir sveikatos priežiūros organizacijų uždavinys.

Nacionalinių socialinės apsaugos srityje vykdomų politinių priemonių koordinavimas 2006 m. turėtų apimti ir ilgalaikę pagyvenusių žmonių priežiūrą. Kaip jis galėtų padėti valdyti demografinius pokyčius?

Ar reikia aiškiai skirti senatvės pensiją nuo pašalpos asmeniui, nebegalinčiam pačiam pasirūpinti savimi?

Kaip apmokyti personalą ir pasiūlyti geras darbo vietas tokiam sektoriuje, kur atlyginimai dažnai maži ir reikalaujama žema profesinė kvalifikacija?

Kaip padaryti, kad šeimos, socialinės tarnybos ir institucijos lygiai rūpintųsi senais žmonėmis?

Kaip padėti šeimoms? Kaip remti pagalbą teikiančias slaugos ir sveikatos priežiūros organizacijas?

Kaip sumažinti nelygybę tarp pensinio amžiaus vyrų ir moterų?

Kaip, siekiant padėti pagyvenusiems žmonėms, pasitelkti naujas technologijas?

3. IŠVADOS. KOKS EUROPOS SĄJUNGOS VAIDMUO?

Atsižvelgdama į demografinius pokyčius, Europa turėtų plėtoti tris pagrindines prioritetas kryptis:

- **Vėl surasti būdų gyventojų skaičiui didinti. Turime iškelti du paprastus klausimus: kokią vietą skiriame vaikams? Ar norime suteikti šeimoms, kad ir kokia būtų jų sudėtis, joms priklausančią vietą Europos visuomenėje?** Ryžtingai įgyvendindama Lisabonos darbotvarkę (modernizuoti socialinės apsaugos sistemas, didinti moterų ir senstančiųjų darbuotojų užimtumą), novatoriškas priemones gimstamumui remti ir apgalvotai pasitelkdama imigraciją, Europa gali sukurti naujų investavimo, vartojimo ir turtų kūrimo galimybių.
- **Rūpintis pusiausvyra tarp kartų** dalijantis laiką visais gyvenimo periodais, skirstant ekonominio augimo sukurtą gerovę ir lėšas pensijoms bei sveikatai.
- **Sukurti naujas galimybes pereiti iš vieno gyvenimo tarpsnio į kitą.** Jaunimas susiduria su nuolatiniais sunkumais, norėdamas įsilieti į darbo rinką. Vis daugiau „nesenų pensininkų“ pageidauja dalyvauti visuomeniniame ir ekonominiame gyvenime. Studijų trukmė ilgėja, o jauni

darbingo amžiaus žmonės nori turėti laiko rūpintis vaikais. Dėl šių pokyčių riba tarp darbinės ir nedarbinės veiklos ir perėjimas iš vienos veiklos į kitą kinta.

Ar Sąjunga turi skatinti keitimąsi nuomonėmis ir reguliariai, pavyzdžiui, kartą per metus, atlikti demografinių pokyčių ir jų poveikio visuomenei bei visoms susijusioms politinėms priemonėms tyrimą?

Ar taikant Sąjungos finansines priemones, ypač struktūrinius fondus, reikia labiau atsižvelgti į šiuos pokyčius? Kaip?

Kaip labiau atsižvelgti į demografinius pokyčius, Europos lygiu koordinuojant užimtumo ir socialinės apsaugos politiką?

Kaip socialinis dialogas Europoje gali padėti geriau valdyti demografinius pokyčius? Kokį vaidmenį čia gali vaidinti pilietinė visuomenė ir dialogas su jaunimu?

Kaip atsižvelgti į demografinius pokyčius visose Sąjungos vidaus ir išorės politikos srityse?

2005 m. liepą Komisija surengs konferenciją, į kurią bus pakviesti visi susiję veikėjai ir kuri suteiks progą apsvastyti šioje žaliojoje knygoje iškeltus klausimus. Konferencijos ir žaliosios knygos tikslas yra perimti geriausių valstybių narių ir kitų veikėjų patirtį. Ši diskusija padėtų įgyvendinti ir „Europos iniciatyvą jaunimui“, pasiūlytą per Lisabonos strategijos vidurio laikotarpio peržiūrą¹⁵.

4. KAIP PAREIKŠTI SAVO NUOMONĘ?

Visuomenės nuomonės apklausa vyks nuo 2005 m. kovo 16 d. iki 2005 m. rugsėjo 1 d.

Atsakymus prašome pateikti elektroninėje anketoje, kurią rasite Europos Komisijos interneto svetainėje šiuo adresu:

http://europa.eu.int/yourvoice/consultations/index_fr.htm.

Su fiziniais asmenimis susiję duomenys renkami anonimiškai. Organizacijas prašome nurodyti savo pavadinimą.

Prašome pildyti elektroninę anketos formą: taip bus lengviau po apklausos apdoroti jūsų nuomones.

Tai pat galite mums rašyti adresu:

Žalioji knyga „Demografiniai pokyčiai“

Generalinis direktoratas EMPL/E/1

J-27 01/122

Europos Komisija

B-1049 Briuselis

¹⁵ 2005 m. vasario 21 d. Tarybos metu Jaunimo reikalų ministrai pritarė pavadinimui „Europos jaunimo paktas“.

1 PRIEDAS

Jau kuris laikas daugybė Bendrijos politinių priemonių padeda užkirsti kelią demografinių pokyčių keliamoms problemoms.

- Jau kelerius metus Europos užimtumo strategija, švietimo ir profesinio mokymo politika teikia galimybę suvienyti politines priemones ir veikėjus siekiant mažinti brandos egzaminų neišlaikiusių moksleivių skaičių¹⁶ ir kelti jaunų žmonių pirminės profesinės kvalifikacijos lygį, taip pat skatinti „aktyvų senėjimą“, palaipsniui didinant vidutinį pensinį amžių¹⁷ ir gerinant užimtumo kokybę. Tačiau ir čia Europa dar toli gražu nepasiekė visų užsibrėžtų tikslų.
- Socialinės apsaugos sistemų reforma. 2001 m. nustatyti bendri pensijų reformos tikslai ragina saugoti kartų vienybę ir išlaikyti pensininkų ir dirbančiųjų skaičiaus pusiausvyrą. Koordinavimo plėtimas nacionalinių politinių priemonių sveikatos priežiūros ir ilgalaikės pagyvenusių žmonių priežiūros srityse leis išvystyti šį požiūrį. Europos socialinės aprėpties strategija iškėlė tikslą kovoti su vaikų ir šeimų skurdu.
- Vyrų ir moterų lygybės principo laikymasis ir atsižvelgimas į jį visos Europos politinėse priemonėse („gender mainstreaming“ arba „lyčių aspekto integravimas“). Profesinę veiklą ir asmeninį gyvenimą derinti padedančios priemonės vaidina labai svarbų vaidmenį didinant užimtumo rodiklį. Pavyzdžiui, 2002 m. Barselonos Europos Vadovų Tarybos susitikime valstybės narės buvo paragintos plėtoti vaikų priežiūros struktūras. Socialinio dialogo metu buvo sudaryti susitarimai dėl vaiko priežiūros atostogų ir darbo ne visą dieną, kuriems įgyvendinti buvo priimtos direktyvos. Nepaisant šių pasiekimų, rezultatai ne visuomet patenkinami: tai įrodo mažas skaičius vaiko priežiūros atostogų išėjusių vyrų ir išliekančios kliūtys moterims gauti geras darbo vietas.
- Kova su diskriminacija. Nuo 2000 m. veikia teisės aktai, apimantys visas diskriminacijos rūšis ir skatinantys įvairovę darbo rinkoje.
- „Didžiosios ekonominės politikos gairės“ skatina stiprinti ilgalaikį ekonomikos augimą, mažinant valstybės skolą ir vykdyti protingą politiką. Daugiašalė šių gairių bei Stabilumo ir augimo pakto įgyvendinimo priežiūra apima ir valstybės finansų tvarumo įvertinimą. Ekonominės politikos komitetas ėmėsi gyventojų senėjimo poveikio ekonomikai ir biudžetui per vidutinės trukmės ir per ilgą laikotarpį įvertinimo darbų.
- Jau daugelį metų plėtojama bendra imigracijos politikos pozicija, apimanti ir ekonominės imigracijos klausimus.
- Socialinis fondas, kaip Užimtumo strategijos pagalbinė priemonė, ir Europos regioninės plėtros fondas skatina vaikų priežiūros įstaigų plėtrą ir geresnę įvairių kartų darbuotojų vadybą įmonėse.
- Mokslinių tyrimų pamatinė programa remia daug su gyventojų senėjimu ir demografiniais pokyčiais susijusių projektų, ypač tuos, kurių metu atliekami klinikiniai senatvės ligų ir įtakos sveikatos sistemai tyrimai. Programa taip pat suteikia galimybę atlikti būsimų demografinių pokyčių Europoje tyrimus.

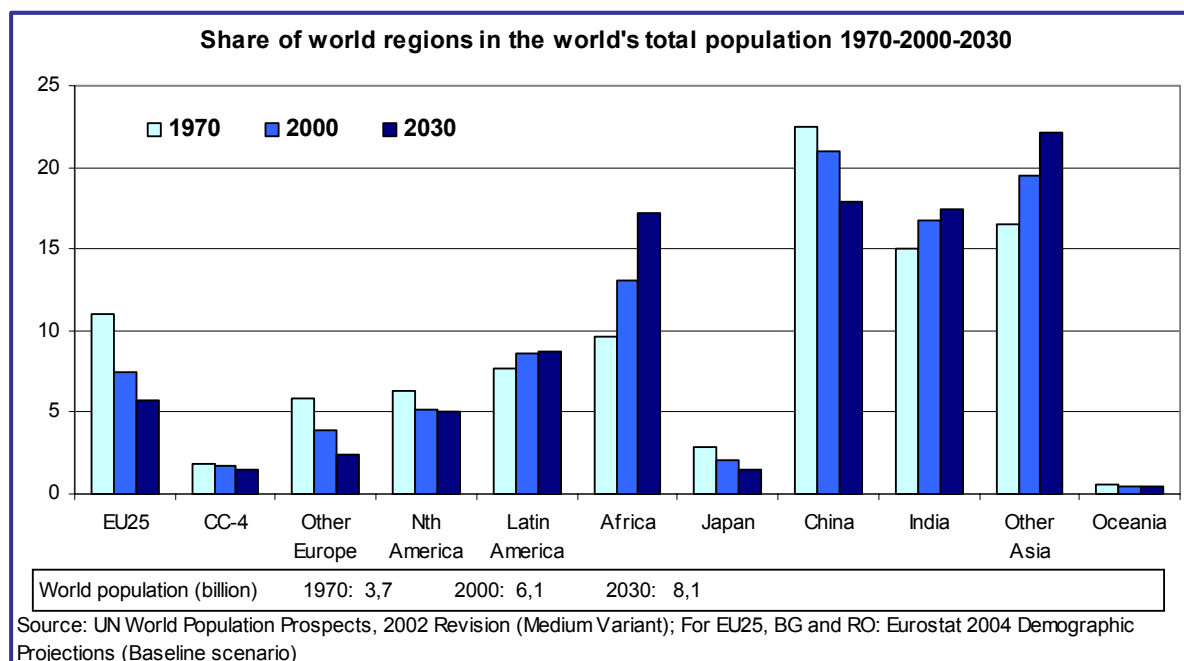
¹⁶ 4 gairė, 2003 m. liepos 22 d. Tarybos sprendimas (OL L 197, 2003 8 5, p. 13).

¹⁷ 5 gairė.

2 PRIEDAS

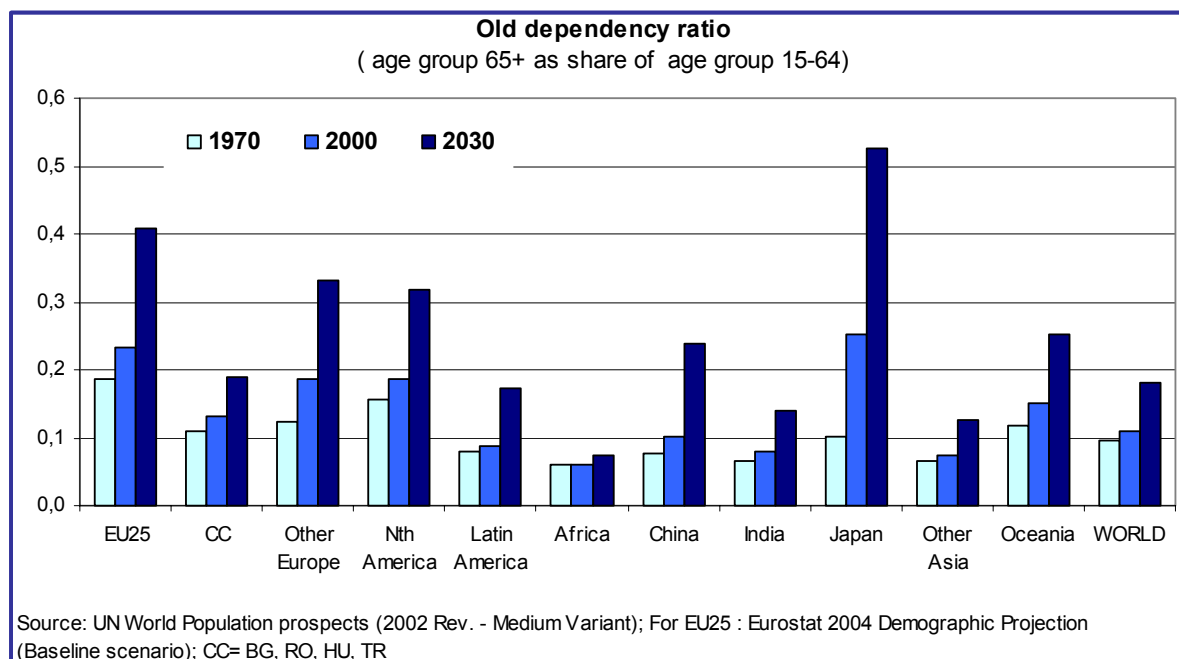
1.	demografinės situacijos europoje sukeltos problemos	4
1.1.	Mažo gimstamumo keliamos problemos	5
1.2.	Galimas imigracijos indėlis	5
2.	nauja kartų vienybė	6
2.1.	Geresnė jaunimo integracija	6
2.2.	Globalus požiūris į darbinės veiklos laikotarpį	7
2.3.	Naujas pagyvenusių žmonių vaidmuo	8
2.4.	Solidarumas su senais žmonėmis	8
3.	Išvados. koks Europos Sąjungos vaidmuo?	9
4.	Kaip pareikšti savo nuomonę?	10
1 diagrama.	Europos Sąjunga pasaulyje	13
2 diagrama.	senų žmonių priklausomumas	14
3 diagrama.	Jauniausių ir vyriausių Europos gyventojų skaičiaus dalys	15
4 diagrama.	europos gyventojų senėjimas	16
5 diagrama.	jauniausių (15-24 metų) ir vyriausių (55-64 metų) darbingo amžiaus gyventojų grupių dydis	17
6 diagrama.	amžiaus medianos ir amžiaus vidurkio pokyčiai dvidešimt penkių valstybių Europos Sąjungoje 1950-2050 m.	18
7 diagrama.	senėjimo modeliai visoje sąjungoje	19
8 diagrama.	gimstamumo tendencijos	20
9 diagrama.	gimstamumo tendencijos ES 1960-2003 m.	21
10 ir 11 diagramos.	gyvenimo trukmės tendencijos nuo gimimo	22
12 ir 13 diagramos.	60 metų amžiaus gyventojų gyvenimo trukmė (1960-2002 m.)	23
14 diagrama.	Grynosios migracijos tendencijos	25

1 DIAGRAMA. EUROPOS SAJUNGA PASAULYJE

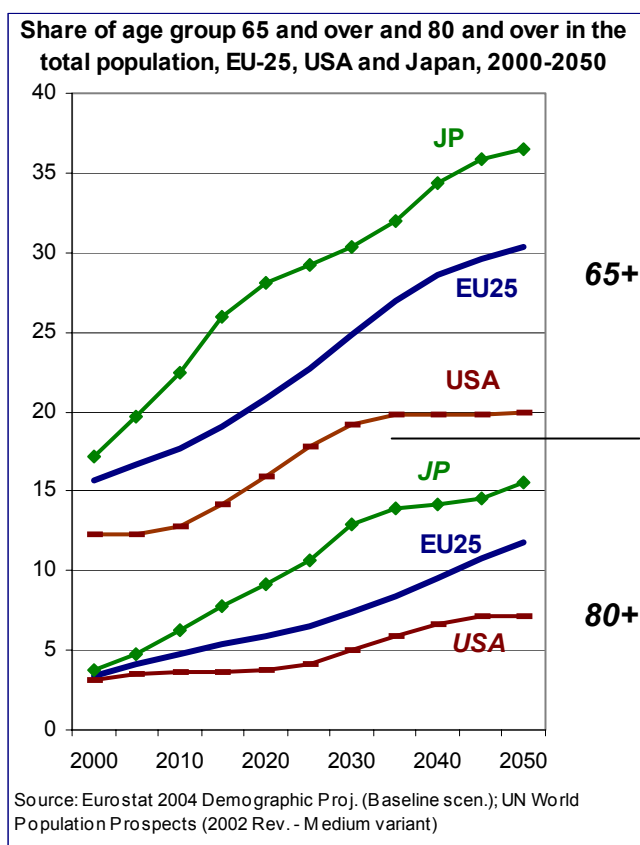
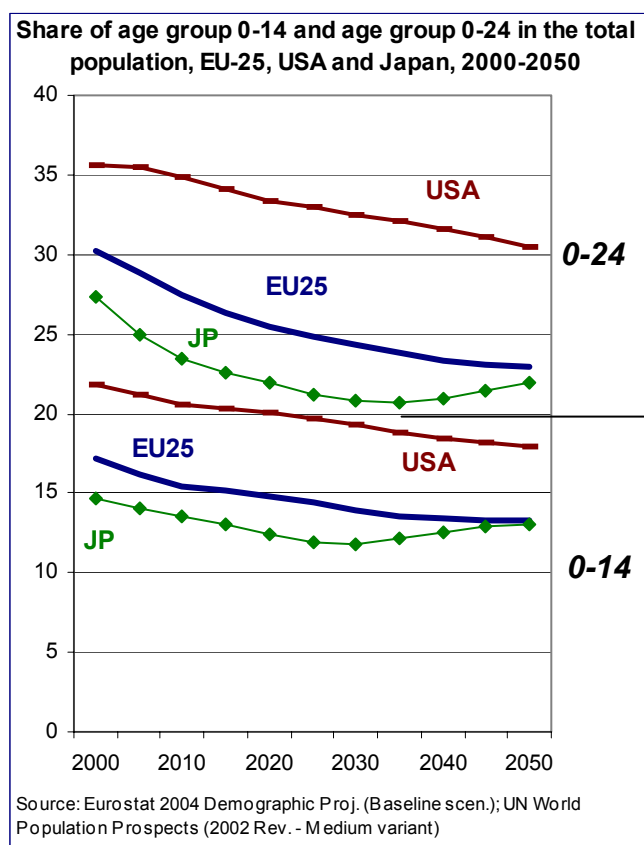
Iš 1 diagramos matyti, kad 2000-2030 m. dvidešimt penkių valstybių Europos Sąjungoje tenkanti pasaulio gyventojų dalis greičiausiai sumažės nuo 12 iki 6%. Kituose regionuose gyventojų taip pat mažės. Tikėtina, kad Afrika taps viena iš naujų milžinių. Prognozuojama, kad Indijai ir likusiai Azijai tenkanti pasaulio gyventojų dalis taip pat augs. Demografinis šių kitų regionų augimas galėtų sumažinti Europos įtaką pasaulyje.

2 DIAGRAMA. SENŲ ŽMONIŲ PRIKLAUSOMUMAS

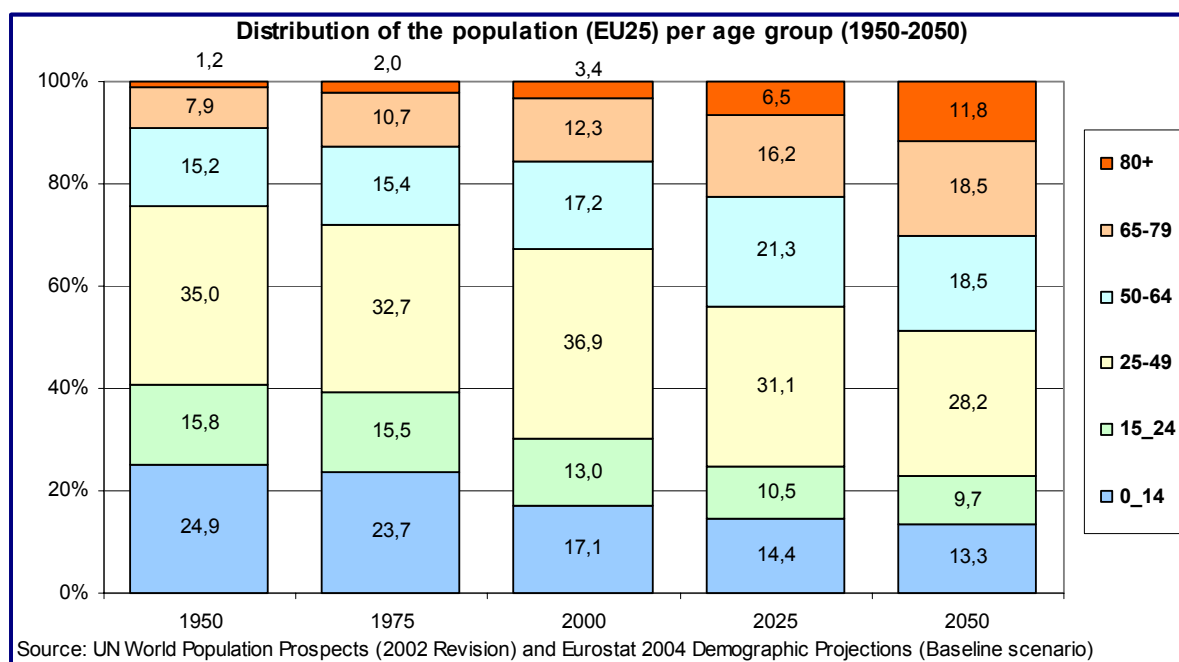
Iš 2 diagramos matyti, kad ateinančius tris dešimtmečius senų žmonių priklausomumas bus didelė problema visame pasaulyje, išskyrus Afriką. Daugiausia sunkumų ji sukels Japonijai ir Europai. Tai reiškia, kad ši problema yra aktuali ne tik dvidešimt penkių valstybių Europos Sąjungai, visi išsivystę pasaulio regionai bus priversti pertvarkyti politikos kryptis ir institucinius susitarimus, kad išspręstų su senėjimu susijusias problemas.

3 DIAGRAMA. JAUNIAUSIŲ IR VYRIAUSIŲ EUROPOS GYVENTOJŲ SKAIČIAUS DALYS

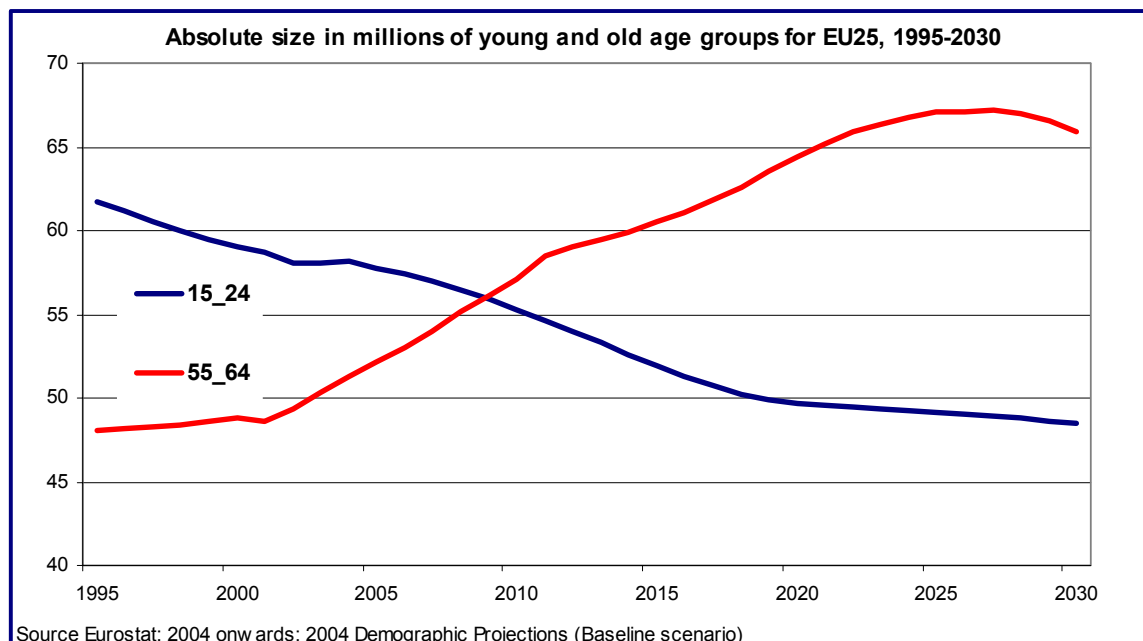
3 diagramoje parodyta, kokią gyventojų dalį 2000-2050 m. sudarys dvi jauniausios ir dvi vyriausios amžiaus grupės Japonijoje, JAV ir dvidešimt penkių valstybių Europos Sąjungoje. Visais trim atvejais pastebimas spartus jaunesnių kohortų dalies mažėjimas, tuo tarpu vyresnių kohortų dalis išaugo. Svarbiausias šių tendencijų rezultatas yra tas, kad apskritai vis daugiau priežiūros reikės ne jauniems, o pagyvenusiems gyventojams. Vienintelis būdas, kaip susitvarkyti su šiuo galimai didžiuliu pagyvenusio amžiaus grupių priežiūros poreikio augimu, yra kurti „aktyvaus senėjimo“ politiką.

4 DIAGRAMA. EUROPOS GYVENTOJŲ SENĖJIMAS

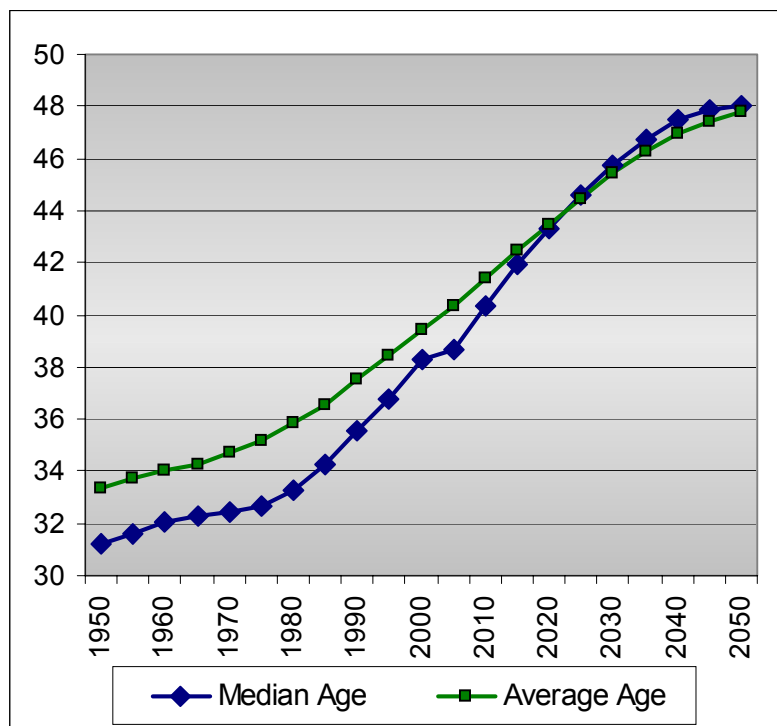
Iš 4 diagramos matyti, kad senėjimas daro didelę įtaką Europos gyventojų amžiaus struktūrai. „Kūdikių bumo“ kartai kylant amžiaus piramide, vyresnės kohortos skaičiumi ima lenkti jaunesnes kohortas. Bendras dvidešimt penkių valstybių Europos Sąjungos gyventojų skaičius išaugo nuo 350 milijonų 1950 m. iki 418 milijonų 1975 m., o 2000 m. pasiekė 450 milijonų. Prognozuojama, kad 2025 m. gyventojų skaičius pasieks 470 milijonų, tačiau po to greičiausiai sumažės ir 2050 m. sieks 449 milijonų. Kitaip tariant, prireiks dar dviejų dešimtmečių, kad senėjimas pradėtų daryti neigiamą įtaką absoliučiam gyventojų skaičiui. Kita vertus, senėjimo įtaka amžiaus struktūrai pasireiškia kur kas anksčiau ir todėl yra labai svarbi darbo rinkai ir sveikatos bei ilgalaikės priežiūros sektoriui.

5 DIAGRAMA. JAUNIAUSIŲ (15-24 METŲ) IR VYRIAUSIŲ (55-64 METŲ) DARBINGO AMŽIAUS GYVENTOJŲ GRUPIŲ DYDIS

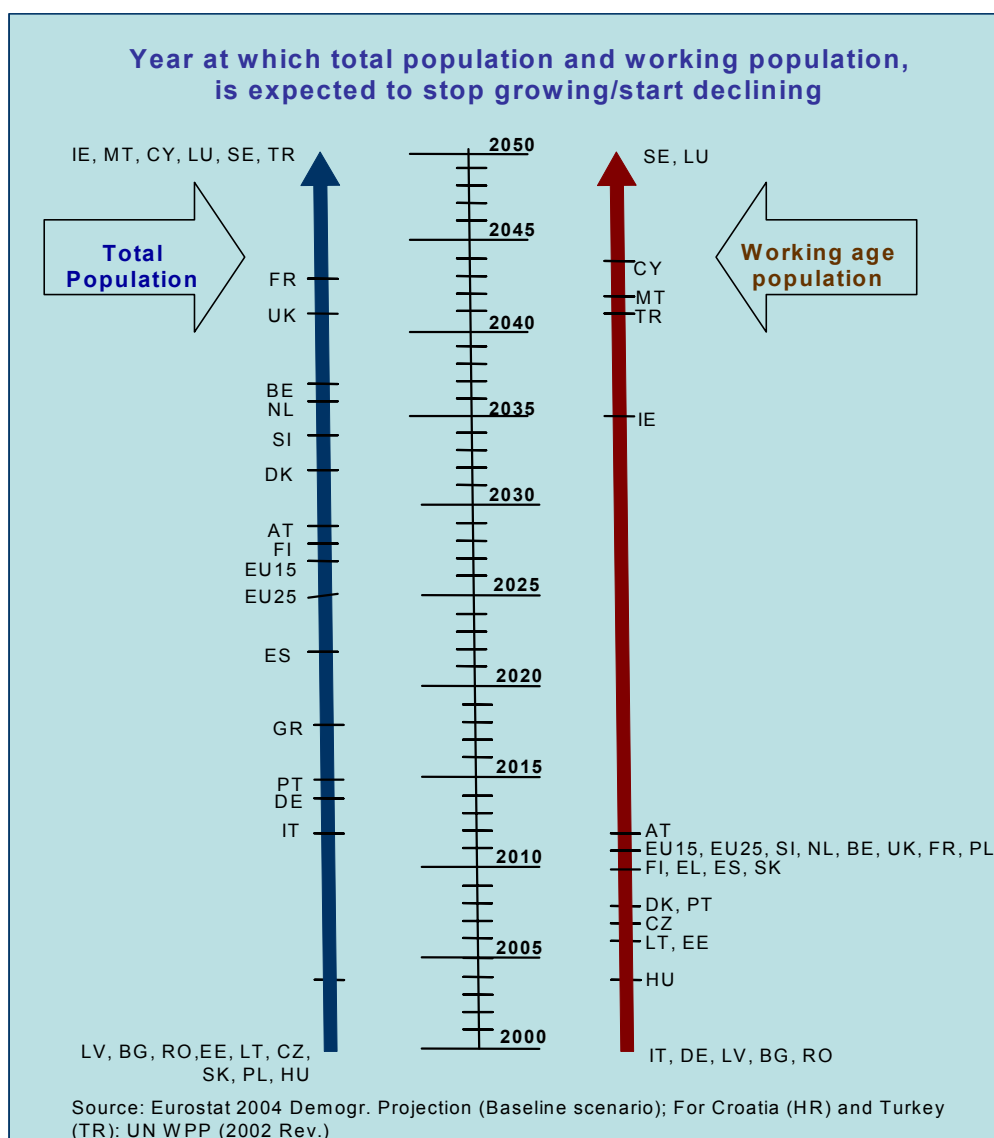

5 diagramoje matyti, kad apie 2009 m. darbingo amžiaus gyventojų jauniausios kohortos dydis taps mažesnis už vyriausios kohortos dydį. Prognozuojama, kad 2030 m. bus 66 milijonai 55-64 metų amžiaus gyventojų ir tik 48 milijonai 15-24 metų amžiaus gyventojų. Tai reiškia, kad darbingo amžiaus gyventojų skaičius pradės mažėti iš karto po 2010 m. ir kad darbo rinka vis labiau priklausys nuo vyresnio amžiaus darbuotojų. Diagrama rodo, kad atsirado didelė būtinybė gerinti mūsų vyresnio amžiaus darbuotojų užimtumą, kad paruoštume darbo rinką senėjimo pradžiai.

6 DIAGRAMA. AMŽIAUS MEDIANOS IR AMŽIAUS VIDURKIO POKYČIAI DVIDEŠIMT PENKIŲ VALSTYBIŲ EUROPOS SĄJUNGOJE 1950-2050 M.

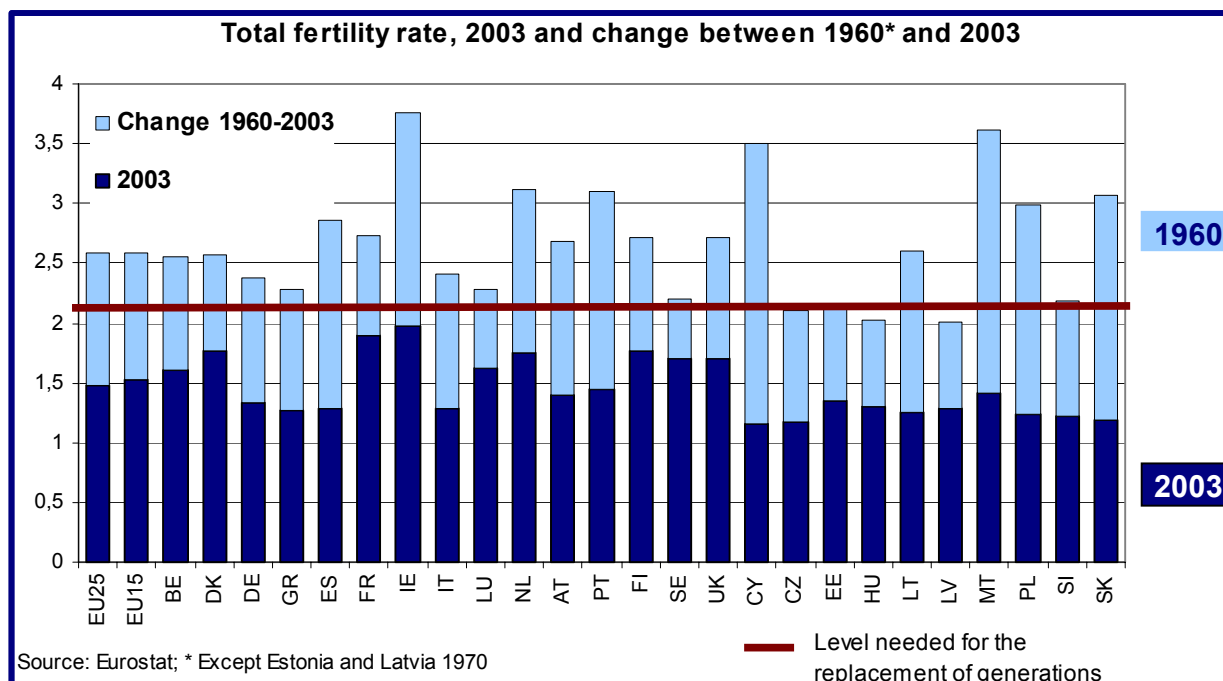

7 DIAGRAMA. SENĖJIMO MODELIAI VISOJE SĄJUNGOJE

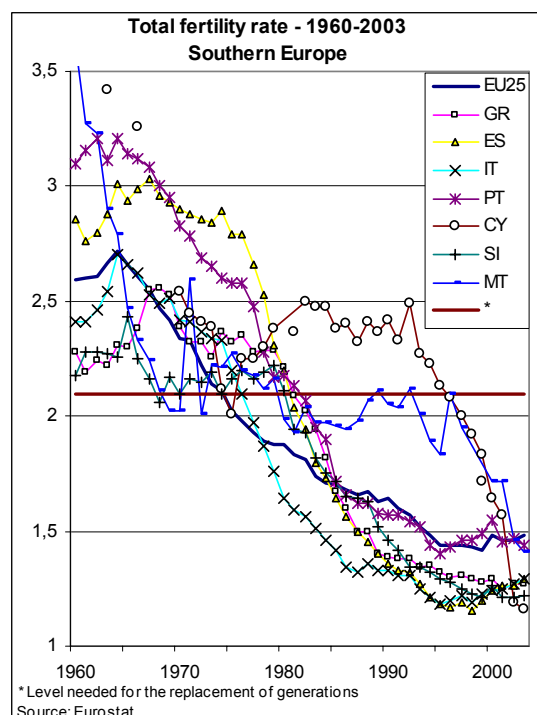
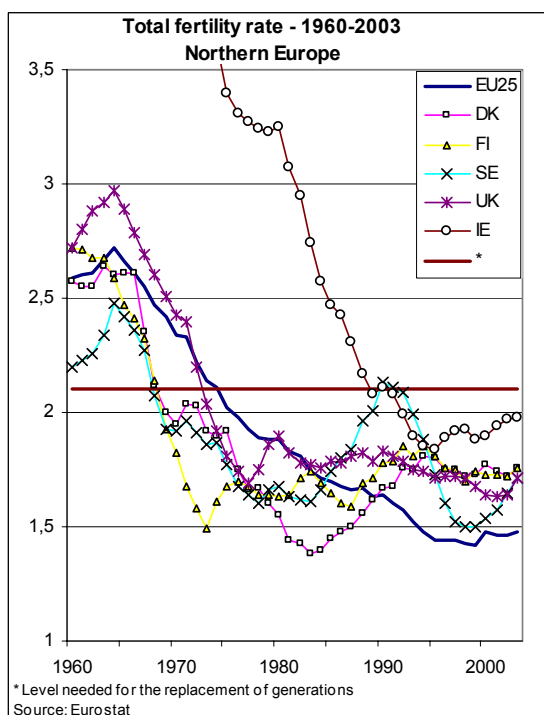
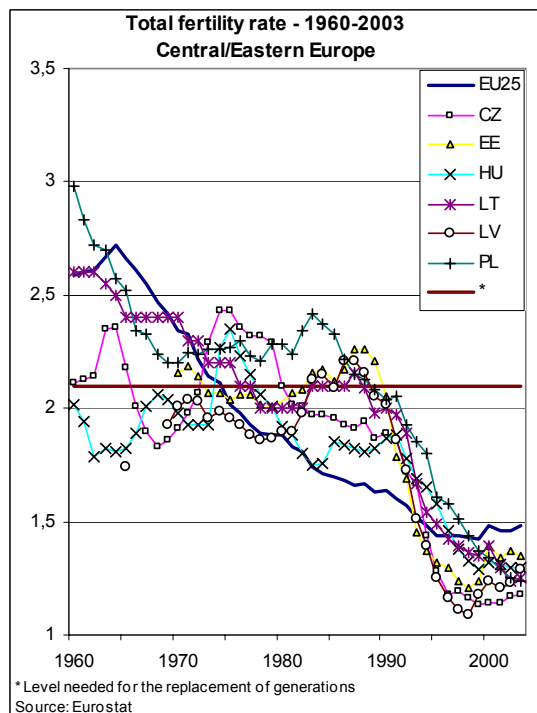
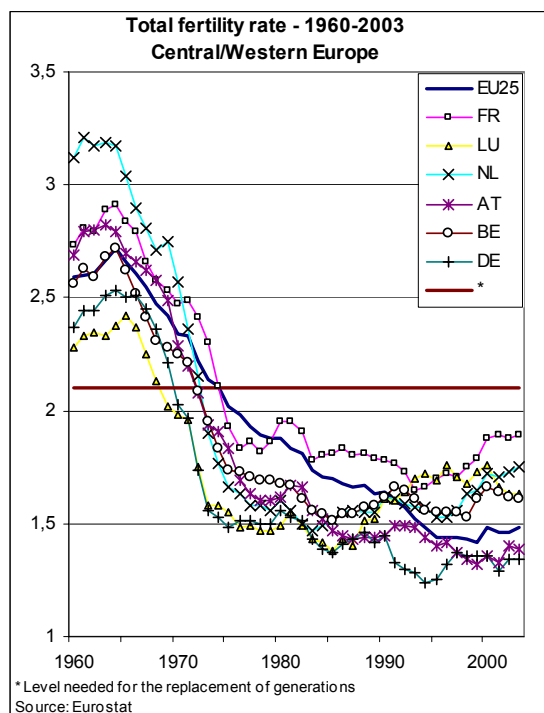
Sąjungoje egzistuoja skirtingi senėjimo modeliai. 7 diagramoje pateiktoje laiko skalėje nurodyti metai, kuriais kiekvienoje valstybėje narėje turėtų nustoti augti ir pradėti mažėti bendras gyventojų skaičius ir darbingo amžiaus gyventojų skaičius. Visoms valstybėms narėms teks spręsti senėjimo problemą, tačiau ne tuo pačiu metu ir ne tokiu pačiu mastu. Prognozuojama, kad bendras gyventojų skaičius dvidešimt penkių valstybių Europos Sąjungoje sumažės 2025 m., o prieš tai, jau 2011 m., sumažės darbingo amžiaus gyventojų skaičius.

8 DIAGRAMA. GIMSTAMUMO TENDENCIJOS

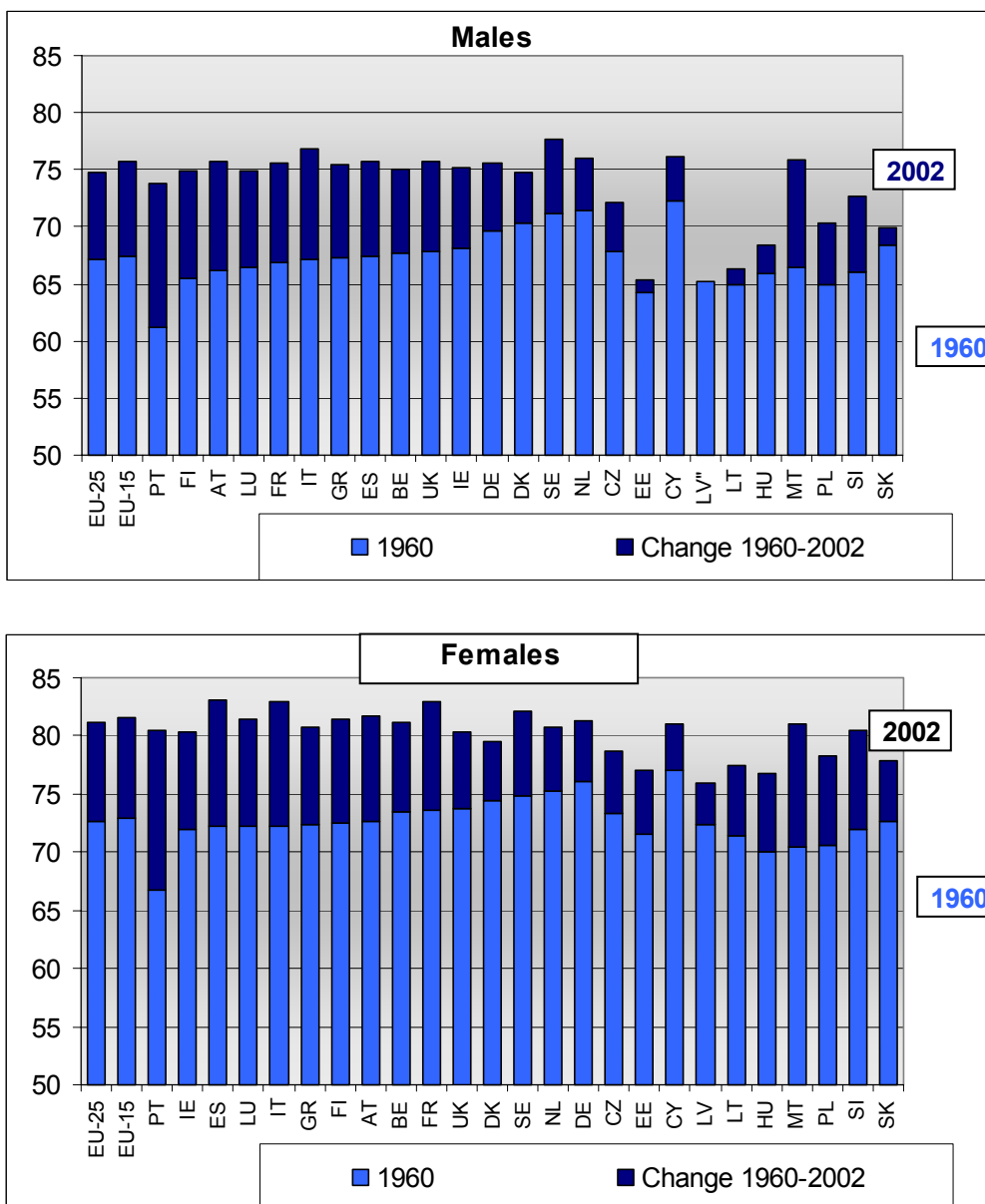
Iš 8 diagramos matyti, kad 1960 m. beveik visose valstybėse narėse gimstamumo lygis gerokai viršijo pakeičiamumo lygį (2,1), o dabar (2003 m.) beveik visur tas lygis nukrito gerokai žemiau pakeičiamumo lygio. Taip pat stebina dabartinis gimstamumo skirtumas tarp kai kurių naujų valstybių narių ir likusios ES. Dauguma demografų prognozuoja, kad greičiausiai bus pasivytas penkiolikos Europos Sąjungos valstybių narių vidurkis.

9 DIAGRAMA. GIMSTAMUMO TENDENCIJOS ES 1960-2003 M.

9 diagramoje matyti, kad Europoje gimstamumas mažėjo skirtingai. Pirmiausia gimstamumas sumažėjo Šiaurės ir Vakarų Europoje, beveik 10 metų vėliau Pietų Europoje, o Vidurio Europoje – 20 metų vėliau. Nepaisant to, šiandien Pietų ir Vidurio Europoje gimstamumas yra mažesnis nei Vakarų ir Šiaurės Europoje. Tai reiškia, kad skirtingose ES dalyse iš esmės vyksta tie patys pokyčiai, nors ir gerokai skiriasi jų etapai.

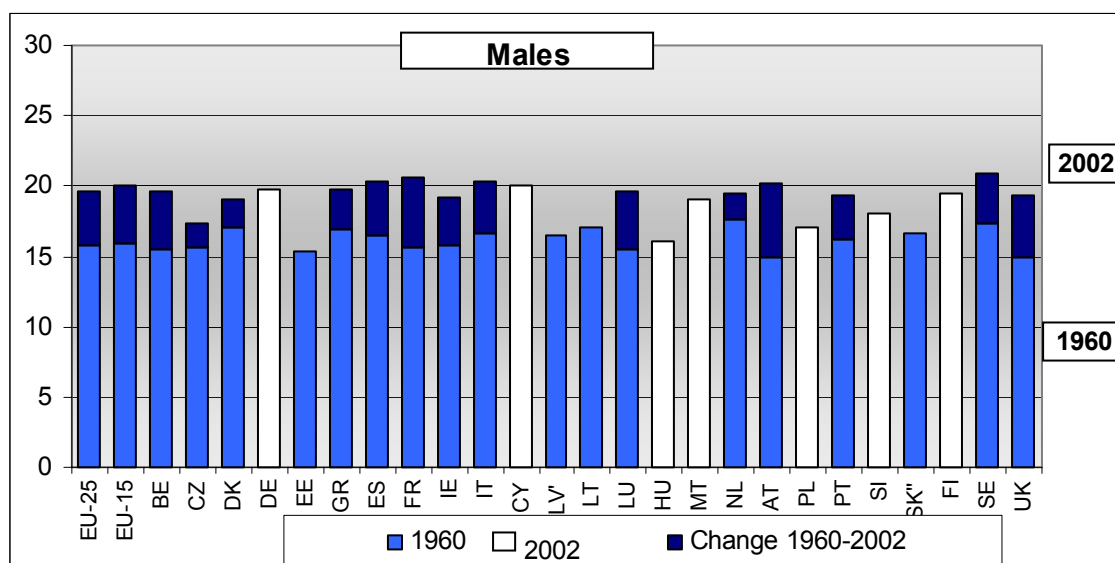
10 IR 11 DIAGRAMOS. GYVENIMO TRUKMĖS TENDENCIJOS NUO GIMIMO

Šaltinis: Eurostatas

1960-2002 m. gerokai pailgėjo gyvenimo trukmė, išskyrus vyrų gyvenimo trukmę Baltijos valstybėse. Diagramos taip pat rodo, kad moterys gyvena vidutiniškai 6 metais ilgiau nei vyrai. Demografoi prognozuoja, kad ateityje vyrų ir moterų gyvenimo trukmės skirtumas sumažės, o vyrų gyvenimo trukmė Baltijos valstybėse per kelis dešimtmečius priartės prie ES lygio. Gyvenimo trukmė pailgėjo dėl to, kad sumažėjo visų amžiaus grupių – ne tik labai senų žmonių – mirtingumas.

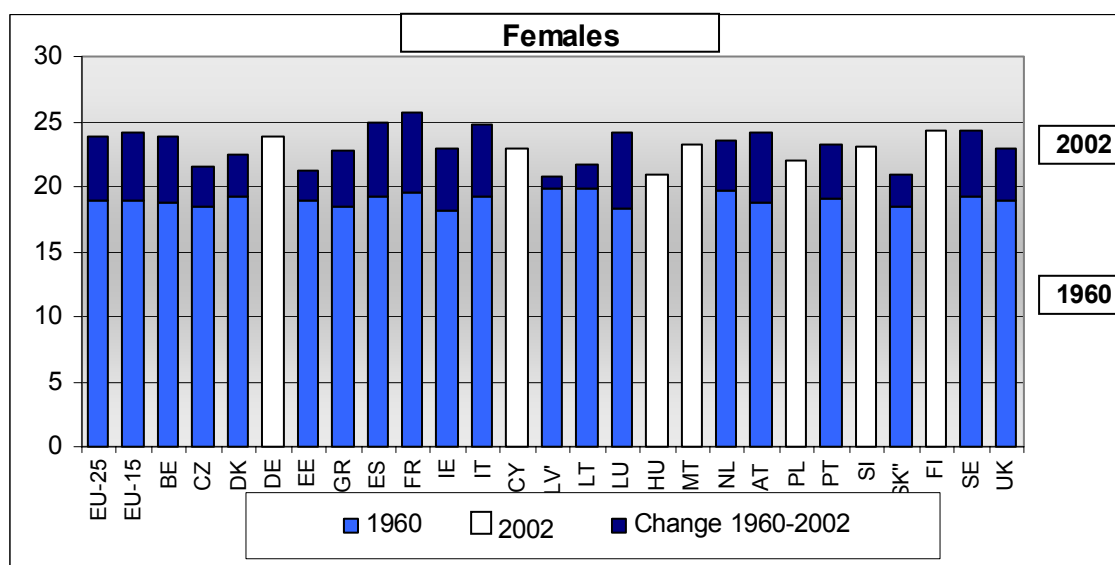
12 IR 13 DIAGRAMOS. 60 METŲ AMŽIAUS GYVENTOJŲ GYVENIMO TRUKMĖ (1960-2002 M.)¹⁸

LV: sumažėjo nuo 16,5 metų 1970 m. iki 15,2 metų 2002 m.

SK: sumažėjo nuo 16,6 metų 1960 m. iki 16,4 metų 2002 m.

Šaltinis: Eurostatas

12 ir 13 diagramos rodo, kad 60 metų amžiaus gyventojų gyvenimo trukmė 1960–2002 m. beveik visur išaugo, išskyrus vyrų gyvenimo trukmę Latvijoje ir Slovakijoje. Tiek vyrų, tiek moterų atveju gyvenimo trukmės nuo 60 metų skirtumai yra mažesni nei nuo gimimo. Taip pat akivaizdu, kad per šį laikotarpį vyrų ir moterų gyvenimo trukmės skirtumas dar labiau išaugo. Nepaisant to, pagal naują bazinę prognozę šis skirtumas, paskaičiuotas pagal

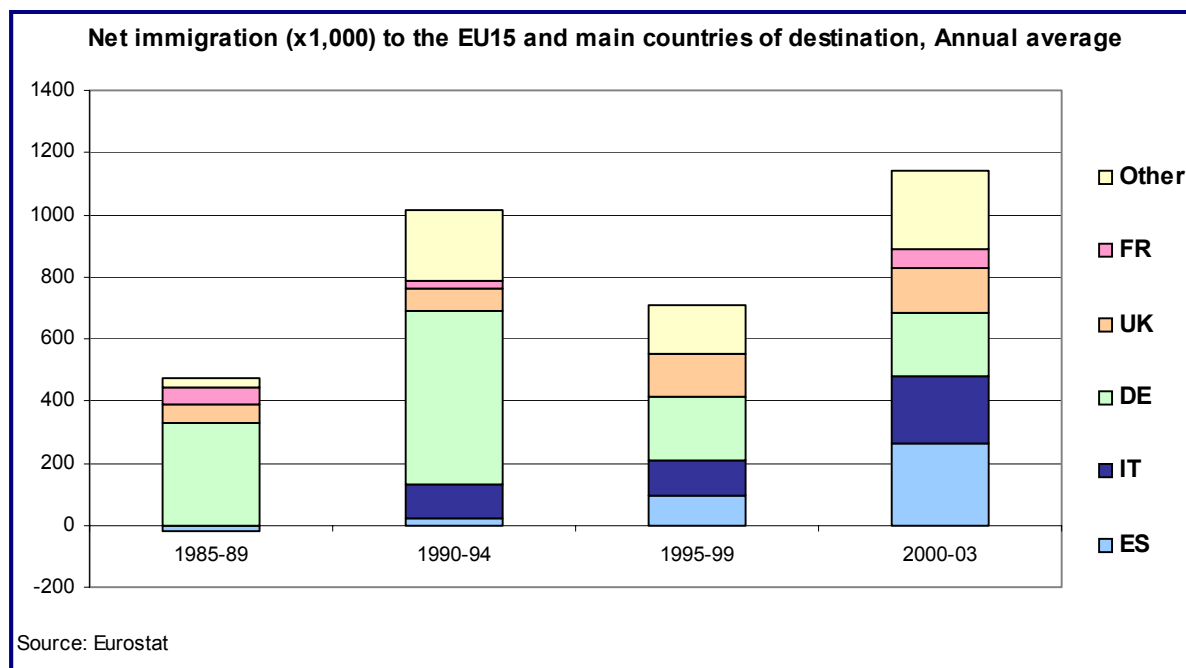
¹⁸

1960 metų statistinių duomenų apie DE, CY, HU, MT, SI ir FI nėra.

gyvenimo trukmę nuo gimimo, pradės mažėti: nuo 6,3 metų 2002 m. sumažės iki 5,2 metų 2050 m.

14 DIAGRAMA. GRYNOSIOS MIGRACIJOS TENDENCIJOS

14 diagrama rodo, kad migracija tampa vis svarbesniu gyventojų skaičiaus augimo šaltiniu. Be imigracijos mūsų bendras gyventojų skaičius jau būtų pradėjęs mažėti. Kadangi migrantų gimstamumo rodiklis yra didesnis už vietos gyventojų gimstamumo rodiklį, migracija gali paskatinti natūralų augimą.

14 diagrama rodo, kad anksčiau migrantai, kurie dažnai atvykdavo iš Rytų Europos, visuomet rinkdavosi Vokietiją. Tačiau neseniai Vokietiją pakeitė Jungtinė Karalystė, Italija ir Ispanija. Didelė naujų migrantų į Ispaniją dalis atvyksta iš Pietų Amerikos, o Jungtinę Karalystę ir Airiją taip pat mielai renkasi migrantai iš Azijos. Didelė migrantų dalis imigruoja, kad prisijungtų prie šeimos.